

XAVIER LABANDEIRA

“PODEMOS CONSEGUIR QUE O ACORDO DE PARÍS, A PESAR DE SER VOLUNTARIO, FUNCIONE”

Entrevista por Belén Rodríguez/Cerna

Xavier Labandeira é Catedrático de Economía Aplicada da Universidade de Vigo, e tamén é catedrático no *European University Institute* de Florencia. Ademais foi autor líder do IPCC, o Grupo Intergubernamental sobre Cambio climático da ONU, para a elaboración do Quinto Informe de avaliación sobre o quecemento global. Este amplo currículo convérteu nunha das voces galegas que mellor pode interpretar os resultados do Cumio climático de París, o COP21, onde as grandes potencias do mundo se citaron para elaborar unha folla de ruta contra o Cambio Climático.

Como interpreta os resultados do Cumio de París? É dos entusiastas, dos optimistas, dos defraudados, dos excépticos...?

Son optimista, o que non quere dicir que sexa un bo acordo ou que vaia funcionar. A min gustárame algo moito mellor, pero tal e como están as cousas, é o mellor que podíamos conseguir.

París foi outro Copenhague?

En 2009 había moita expectativa para o cumio de Copenhague porque era o momento de substituír o Protocolo de Quioto. Tamén tivo lugar nun momento socioeconómico moi difícil, en pleno estalido da crise e, por outra banda, as presidencias das COP teñen moito que ver co seu éxito

“París foi un paso adiante na transparencia e na verificación dos compromisos e permite a súa renegociación se o obxectivo dos 2°C se afasta”

ou fracaso. Dinamarca tiña poucas capacidades diplomáticas. Todo ese conxunto de cousas fixeron que ese cumio ao final parece un fracaso, pero tampouco foi tan negativo porque puxo as bases do que serían as seguintes COPs, que finalmente permitiron un acordo. París foi moi distinto. Os franceses teñen moita máis capacidade en todos os sentidos (político, diplomático, económico) e quixeron ter un cumio con expectativas máis baixas, pero ao final resolvérono mellor, e nunhas circunstancias moi difíciles, os atentados de París tiveron lugar tan só dez días antes.

Que deficiencias de Quioto se quixeron resolver en París?

O Protocolo de Quioto tiña que ter finalizado xa en 2012, por iso se crearon expectativas no Cumio de Copenhague. Ao non conseguirse daquela, prorrogouse Quioto que, aínda que tivo a súa importancia nos anos 90, agora xa era un acordo morto. China, que desde hai bastantes anos é o principal emisor, estaba fóra do Protocolo, o que ocasionou que moitos outros países que ían entrar en Quioto, ao final non entrasen, como EEUU; e outros que estaban dentro saíron, como Canadá. De maneira que, sendo un paso adiante, a súa efectividade foi moi escasa.

Por outra banda, as emisións globais aumentaron moitísimo desde o punto de base do Protocolo, en 1990, até o ano de cumprimento, en 2012. Para estabilizar ou tender á redución, facía falla tamén o compromiso de países considerados non desenvolvidos. Finalmente, foi a Unión Europea quen cumpriu Quioto, axudada pola relocalización de actividades produtivas e económicas fóra (parte do noso consumo e das nosas emisións computan fóra).

Á diferenza de Quioto, as claves de París son estender o acordo a practicamente todos os países do mundo para conseguir reducións reais de emisións que permitan evitar que a temperatura global supere os 2°C a finais de século, e idealmente os 1,5°C.

Pero París non establece compromisos vinculantes como Quioto...

A vinculación dos acordos internacionais é sempre relativa. Quioto establecía compromisos vinculantes que moitos incumpriron simplemente marchando do Protocolo. O vinculante dos acordos internacionais depende moito da vontade dos países. Aquí a clave será que os países asinantes vexan o acordo como algo vinculante e que poñan os instrumentos necesarios para que se cumpra. Para iso, París avanzou na transparencia e na verificación porque eses países van estar observados. O acordo tamén permite que haxa un proceso de renegociación das contribucións voluntarias dos países, se vemos que estamos moi lonxe do obxectivo dos 2°C (coas contribucións actuais estamos roldando os 3°C). Haberá un mecanismo de axuste que permita que reduzamos as emisións, de novo, voluntariamente, de abaixo arriba. No acordo de París un conxunto de estados soberanos pónense de acordo, no Protocolo de Quioto obrigábase pero era moi doado escapar.

O sistema de contribucións voluntarias para a mitigación do cambio climático é o mellor posíbel?...

Imaxinemos que queremos usar un autobús e para iso é preciso pagar un billete e entrar. Este sería o acordo ideal que buscamos no campo cli-

Xavier Labandeira

mático. Aquí hai unha serie de xente que utiliza a atmosfera (simbolicamente, o autobús) e débese establecer como pagar o billete. O custe será distinto segundo sexamos estudantes, pensionistas ou traballadores. Estes son os aspectos distributivos, non todo o mundo ten que pagar o mesmo para combater o cambio climático. Porén, o acordo de París é como chegar a un autobús e nos pregunta o condutor canto queremos pagar por levarnos. Seguramente, propoñamos un pago moi por debaixo do custo real que lle ocasiona ao autobús o noso desprazamento. Entón, é un mecanismo moi imperfecto para solucionar un problema onde hai

“Á diferenza de Quioto, as claves de París son estender o acordo a case todos os países do mundo para conseguir reducións reais de emisións”

moitos “consumidores polizóns”, xente que non fai nada e se beneficia do que fan outros. Quioto pretendía solucionar este problema establecendo cotas obrigatorias, como ese billete de autobús, pero iso tampouco funcionou. Por iso o acordo de París nin moito menos é o ideal, non se obriga a pagar o custo real dese autobús, que neste caso son as políticas que permitan solucionar o problema do Cambio Climático, pero, segura-

“Son partidario dun imposto sobre as emisións. Debemos apostar por prezos claros do carbono, senón non conseguiremos o obxectivo dos 2°C”

mente, o mecanismo das contribucións voluntarias é o mellor que podemos ter a día de hoxe, e que debemos perfeccionar no futuro.

Entón, tampouco se establece un trato discriminatorio para aqueles países máis contaminantes?

Si e non. Hai unha especie de entendemento de que os países con máis capacidade económica e con máis responsabilidade nas emisións contaminantes teñen que establecer uns obxectivos e realizar contribucións

voluntarias máis solventes e ambiciosas. Na UE estamos presentando uns obxectivos de redución do 40% das emisións con respecto a 1990 para 2030. Isto non se agarda de Etiopía, Sudán, Camboia, Bolivia..., que teñen menos capacidade económica e menos responsabilidades.

Por outro lado, o acordo de París establece un fondo verde dunha contía mínima de 100.000 millóns de dólares ao ano que teñen que vir desde o primeiro mundo ou de países desenvolvidos. Irá destinado a permitir maiores capacidades de redución de emisións e mitigación do Cambio Climático para aqueles outros países que non teñen medios nin tecnoloxías para adaptarse. De maneira que non existe unha discriminación explícita, pero implicitamente non todos os países son iguais.

Esa cantidade é suficiente?

A cantidade é a mínima. Suponse que debe ser maior porque as necesidades tamén son maiores, tanto de adaptación como de mitigación, nos países emerxentes. E van ser importantes en termos distributivos e de efectividade da mitigación e adaptación de países sen medios. Alén do diñeiro “fresco”, as axudas que están indo a estes países en desenvolvemento terán que ter un verniz climático ou ambiental, e realizaranse acordos público-privados entre os países desenvolvidos e en vías de desenvolvemento. De todos xeitos, este proceso vai ter que desenvolverse nas próximas COPs.

Tras París, o mercado de dereitos de emisións mantense, algo que moitos critican por consolidar o aspecto mercantilista do problema e favorecer a especulación co clima. Que opinión lle merece este mecanismo de mitigación?

Non está moi claro que di o acordo de París sobre isto. O artigo 6 déixao moi aberto. Pode ser un mercado internacional de dereitos de emisión ou ser algo parecido ao que tivemos con Quioto, que consistía en que os países desenvolvidos realizaban proxectos en países non suxeitos a compromisos, podendo importar a redución de emisións desde alí ao seu país. Como economista, creo que os mercados de dereitos de emisións, na medida en que establecen un prezo do carbono, son un instrumento moi desexábel, outra cousa é que o desenvolvamos ben ou mal. Podemos acabar cun mercado inoperante, especulativo, ineficaz, ou que realmente consiga os obxectivos ao mínimo custo, que é a clave do mercado. Porén, eu son máis partidario dun imposto sobre o carbono ou sobre as emisións. En realidade, estamos a falar de algo similar sempre

“Subvencionar as familias pobres para que teñan calefacción en casas sen illamento ou coas ventás abertas non é solución”

que o mercado funcione ben e nos dea un prezo para o carbono suficientemente alto para que as empresas e os cidadáns cambiemos comportamentos e fomentemos os investimentos en tecnoloxías renovábeis. Son mecanismos moi limpos, moi simples, e dan un sinal moi claro de cales son os custos sociais de emitir gases contaminantes. Debemos apostar polos prezos do carbono, senón non conseguiremos o obxectivo dos 2°C.

O ideal, segundo vostede, sería que o acordo de París estipulase un prezo claro do carbono, pero non o fixo....

A min gustaríame que tivese sido máis claro cos prezos, pero tamén é verdade que pode resultar unha cuestión difícil para os países menos desenvolvidos que o acordo estipulase un prezo global por tonelada de CO₂, porque en moitos casos nin teñen acceso á electricidade. É difícil que nun acordo tan xenérico apareza unha cita clara a un prezo. Tam-

O IMPACTO DO CAMBIO CLIMÁTICO

O Cambio Climático é probablemente o maior desafío ao que se enfronta a humanidade. Estamos observando como o quecemento global está a producirse incluso con maior rapidez da prevista: na actualidade a temperatura media xa subiu 1°C con respecto á etapa pre-industrial, aínda que esta cifra esconde moita variabilidade dentro do planeta (aumentos moi superiores no Polo norte...) e ademais non recolle a ocorrencia dos denominados fenómenos extremos climáticos (inundacións, tormentas máis potentes, etc.), que causan danos importantes. Os impactos do Cambio Climático son potencialmente moi elevados, desde actividades primarias e infraestruturas humanas na costa, até efectos negativos sobre a biodiversidade e a saúde humana.

pouco podemos pretender pagar nós o mesmo prezo que os de Rodesia ou os de Botswana, aínda que sería preferíbel que estes países asumisen o mesmo prezo que todos e logo, indirectamente, que os países desenvolvidos compensen ese esforzo con recursos para poder facer fronte a políticas climáticas de adaptación. Imaxinemos a unha familia que non chega a fin de mes e que non pode pagar a calefacción. A solución non sería proporcionarlle electricidade gratis, senón darlle os recursos suficientes para que illen ben a casa, teñan un nivel de

“No acordo de París está implícita a descarbonización das economías para mediados de século”

vida axeitado, e poidan facer fronte aos prezos reais da electricidade, porque senón imos acabar con moitos países subdesenvolvidos, subvencións xeneralizadas e moita xente coa calefacción posta e as ventás da casa abertas.

O termo “descarbonización” das economías foise diluído no discurso da COP21 conforme avanzaban as negociacións. Por que?

O termo “descarbonización” no texto final do acordo desapareceu porque algúns países que son grandes produtores de combustíbeis fósiles non quixeron empregalo, pero detrás do acordo a descarbonización está implícita.

Os combustíbeis fósiles son os maiores causantes das emisións de efecto invernadoiro. O acordo establece que na segunda metade de século haxa unhas emisións netas nulas. Isto quere dicir que pode haber aínda emisións de gases de efecto invernadoiro causadas por combustíbeis fósiles pero que teñen que ser compensadas, a través

“A miña esperanza é que os grandes países emisores, que son moi poucos, reduzan as súas emisións”

da reforestacións á grande escala, de tecnoloxías de captura e almacenamento de carbono, etc. A idea de sociedades desenvolvidas completamente descarbonizadas para mediados de século está implícita na folla de ruta do acordo. Pode pasar, aínda que é difícil, que a UE nesas alturas teña xa unhas emisións nulas de por si, sen com-

pensacións, no que todo estea baseado en tecnoloxías non carbónicas, e que os países de África subsahariana sigan emitindo algo; entón debemos ter sistemas a nivel global que nos permitan conseguilo.

Di vostede que o acordo adoptado en París é bastante ambicioso en termos ambientais. Explíquenos isto...

Procurar os 1,5°C como obxectivo aspiracional e cingirse estritamente aos 2°C como reto é moi ambicioso. Hai que ter en conta que hoxe en día a temperatura media global xa subiu a 1°C con respecto aos niveis preindustriais, é dicir, xa consumimos a metade do obxectivo dos 2°C. Ademais, hai moitísimas emisións que xa están comprometidas para os seguintes anos. Polo tanto, chegar ao obxectivo dos 2°C é difícil e ambicioso, e o de 1,5°C é superambicioso. A cuestión é que sexamos capaces de acadalo co esquema de contribucións voluntarias dos países.

Ese obxectivo “superambicioso” do 1,5°C establécese a partir dos resultados do último informe do IPCC, do que vostede foi autor líder. Ten constancia de que o IPCC teña realizado algunha valoración sobre o acordo de París?

Non, pero sei que os gobernos da COP21 lle pediron ao IPCC un informe especial sobre a posibilidade de conseguir o reto dos 1,5°C. Eu, sinceramente, vexo difícil conseguir ese obxectivo aínda que me parece acertado manter o optimismo, porque ese informe nos pode ofrecer ideas que non temos a día de hoxe.

Este acordo revisarase cada 5 anos, vai estar sometido a unha observación permanente, pero habería algún tipo de penalización para os países non colaboradores?

Non, porque é un acordo voluntario. A flexibilidade ten a vantaxe de non ter que estar permanentemente buscando novos acordos que son complexos. Un acordo flexíbel ten máis garantías de supervivencia e de adaptación a cambios no contexto. A miña grande esperanza é que consigamos que os grandes emisores, que son moi poucos (China, EEUU, UE, Xapón, Rusia...), responsábeis de 2/3 do conxunto de emisións contaminantes, se comprometan a reducir de forma significativa as súas emisións. Podemos conseguir que París, a pesar de ser voluntario, funcione.

De que forma podería contribuir o Estado español a este voluntarismo?

España está aplicando políticas que lle veñen dadas, boto en falla que sexa máis proactiva e que colabore a nivel europeo en deseñar políticas globais máis ambiciosas. Tamén creo que as empresas e os cidadáns temos moito por facer, podemos cambiar comportamentos, hábitos de consumo, e influír nos políticos. Ten que ser unha combinación da responsabilidade do goberno, das empresas e dos cidadáns.

Vostede maniféstase optimista, ao tempo que nos fala de acordos voluntarios e sen definir, de intereses contrapostos e de mecanismos que non se sabe se se van aplicar...

Hai un pouco de todo, en primeiro lugar uns intereses moi contrapostos e unha natureza do problema que esixe coordinación e actuación conxunta. Cando conviven ambas cuestións é difícil acadar a solución axeitada. E tamén o problema do cambio climático está claramente infravalorado por falta de información, por confianza en solucións futuras milagrosas ou simplemente porque á xente interésanlle máis outras cuestións. O meu optimismo baséase en que se deu un paso adiante pero, como dixeran, necesitado dunha progresión moi grande. É un problema importante e todos temos que actuar para resolvelo.

